

הלכות ציצית פרק ב' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור – הלכות ציצית פרק ב'

כללי איבערבליק

פרק א' האט געהאנדלט וועגן דער סדר פון מצות ציצית – ווי אזוי מען בינדט צו, וכו'. פרק ב' גייט זיך עוסק זיין בעיקר מיט תכלת – וואס עס איז, ווי אזוי מען פארבט עס, און די דינים דערפון.

הלכה א – וואס איז תכלת

רמב"ם: „תכלת האמורה בתורה בכל מקום – היא הצמר הצבוע כפתוך שבכוחל... נראה לעין בטהרת הרקיע.“

פשט

תכלת וואס שטייט אומעטום אין תורה איז צמר וואס איז געפארבט אין א קאליר ענליך צו ווען מען מישט ווייסע שטיקלעך אריין אין דארק-בלויע טינט (כוחל), און עס ווערט א ליכטיגערע בלוי – ענליך צום הימל ווען ער איז קלאר (בטהרת הרקיע), נישט פארוואלקנט.

חידושים און הסברות

1. תכלת איז נישט בלויז א קאליר, נאר א מאטעריאל מיט א קאליר – דער רמב"ם זאגט, „היא הצמר הצבוע“, תכלת איז צמר וואס איז געפארבט. ס'איז נישט סתם א קאליר-נאמען, נאר א צמר אין א באשטימטע קאליר.
2. צוויי באגריפן: „תכלת בכל מקום“ vs „תכלת שבציצית“ – דער רמב"ם צעטיילט מערקווירדיג צווישן „תכלת האמורה בתורה בכל מקום“ (בגדי כהונה, אנדערע פלעצער) און „תכלת האמורה בציצית“. ביי ציצית פאדערט דער רמב"ם א „צביעה ידועה שתעמוד ביופיה ולא תשתנה“ – א ספעציעלע פארב-מעטאדע וואס האלט זיך שייך און ענדערט זיך נישט. עס ווערט אויפגעוואָרפן: דארף תכלת בכל מקום (בגדי כהונה וכו') נישט אויך צביעה ידועה? דאס איז נישט קלאר פון רמב"ם. דער הרב רבינוביטש מוטשעט זיך מיט דעם – צו דער רמב"ם מיינט אז תכלת בכל מקום דארף נישט דווקא צביעה ידועה, וואס וואלט געווען אנדערש פון אלע תנאים, און דאס וואלט געווען זייער אומגעוויינטלעך.

הלכה א (המשך) – פסול פון פעינט וואס איז נישט דם חלזון

רמב"ם: „וכל שלא נצבעה בצביעה זו הרי היא פסולה לציצית, אפילו... כגון שצבעה באיסטיס או שאר המשחירין.“

פשט

אפילו אויב מען האט דערגרייכט די ריכטיגע בלויע קאליר, אבער מען האט עס געמאכט מיט איסטיס (ווארשיינלעך דאס זעלבע וואס די גמרא רופט „קלא אילן“) אדער אנדערע דארק-פארבנדע מאטעריאלן – איז עס פסול לציצית.

חידושים און הסברות

1. „משחירין“ מיינט נישט שווארץ, נאר דארק – אין קאנטעקסט פון פארבן מיינט „משחירין“ מאטעריאלן וואס מאכן א שטארקע/דארקע קאליר, נישט דווקא שווארץ.
2. צוויי טעמים פארוואס איסטיס איז פסול – (א) ס'איז נישט שייך גענוג / האלט זיך נישט אן; (ב) אפילו אויב עס זעט אויס פונקט אזוי שייך, איז עס פסול ווייל עס מוז זיין פון דם חלזון – ס'איז א דין אין דער מציאות/קוואליטי פון דער פארב, נישט בלויז אין דער מראה.
3. [דיגרעסיע: צו דער חלזון איז מעכב?] – עס ווערט פארגעלייגט אז דער חלזון איז נישט א "גזירת הכתוב" נאר א ענין פון קוואליטעט – דער

חלזון גיט די בעסטע, שטארקסטע צבע. אויב מ'קען היינט מאכן דעם זעלבן כעמישן פראדוקט אן דעם חלזון, איז אפשר דאס אויך גוט? אבער עס ווערט מסקנא געווען אז ס'דארף זיין פון דעם חלזון – ס'איז נישט גענוג צו קויפן סתם א פארב אין א פארב-געשעפט.

הלכה א (המשך) – רחל בת עז

רמב"ם: רחל בת עז – פסולה לתכלת.

פשט

א שפעסל וואס איז געבוירן געווארן פון א ציג (צוויי פארשידענע מינים – כבשים און עזים) – איר צמר איז פסול פאר תכלת.

חידושים און הסברות

1. וואס מיינט „רחל בת עז“ – עס ווערט דיסקוטירט צו דאס מיינט א ממשע'ע כלאים (אז אן עז האט חתונה געהאט מיט א רחל), אדער סתם א בהמה וואס זעט אויס ווי א געמישטע. דער רמב"ם טייטש איז אז עס זעט נאר אויס אזוי. די גמרא'ס טעם: ס'פאסט נישט, ס'איז משונה'דיג – א בהמה וואס געהערט צו איין משפחה אבער זעט אויס ווי אן אנדערע, איז נישט ראוי פאר תכלת.

הלכה ב – דער פראצעס פון פארבן תכלת (כיצד צובעין)

רמב"ם: „כיצד צובעין תכלת של ציצית? לוקחין הצמר ושורין אותו בסיד, ואח"כ מכבסין אותו עד שיהא נקי, ומרתיחין אותו באהל וכיוצא בו כדרך שהצבעים עושים כדי שיקלוט את העין.“

פשט

ערשטער שלב (הכנה): מען ווייקט דעם צמר אין סיד (קאלך/כעמיקאל), וואשט עס אויס ביז ס'איז רייך, קאכט עס מיט „אהל“ (אן אנדער כעמיקאל) – אזוי ווי פראפעסיאנעלע פארבערס טוען – כדי דער צמר זאל קענען אויפנעמען די פארב.

חידושים און הסברות

1. דער רמב"ם'ס שיטה: „כדרך שהצבעים עושים“ – גיי פּרעג ביי די פראפעסיאנאלן – דער רמב"ם גיט נישט אלע דעטאלן פון דער פארב-פראצעס. ער זאגט מערערע מאל „כדרך שהצבעים עושים“ – דאס מיינט, גיי צו די פעקטארי און לערן עס אויס פון די פארבערס. דער רמב"ם ציל איז צו זאגן די הלכה (עס מוז זיין דם חלזון, מיט דעם פראצעס), נישט צו זיין א מאנואל פאר פארבערס.

הלכה ב (המשך) – דם חלזון

רמב"ם: „ואח"כ מביאין דם חלזון, והוא דג שדומה עינו לעין היב, ודמו שחור כדיו, ובים המלח הוא מצוי. ונותנים את הדם לורה עם סממנים... ומרתיחין אותן ונותנין בו הצמר עד שיהא עשוי כעין הרקיע. וזהו התכלת של ציצית.“

פשט

צווייטער שלב: מען נעמט בלוט פון א חלזון – א פיש וואס זיין אויסערלעכע קאליר איז ענליך צום ים, און זיין בלוט איז דארק ווי טינט. ער געפינט זיך אין ים המלח. מען לייגט דאס בלוט אין א טאפ מיט סממנים, קאכט עס אויף, און לייגט אריין דעם צמר ביז ער באקומט די קאליר פון הימל. דאס איז תכלת של ציצית.

חידושים און הסברות

ארומשפילן מיט א הייליגע טאפ תכלת, מ'מוז עס באהאנדלען מיט דרך ארץ און נאר נוצן פאר ציצית. אויך ווערט פארגעלייגט אז אפשר אויב מ'וואלט געזען דעם פראקטישן פראצעס פון צביעה אין דער אמאליגער צייט, וואלט מען פארשטאנען פארוואס דאס אראפנעמען שטערט.

דער תיקון — וויאזוי מ'טאר יא בודק זיין

רמב"ם (בשם הגמרא): אלא כיצד יעשה? מ'נעמט ארויס אביסל צבע פון דעם גרויסן טאפ, לייגט עס אריין אין א קליין טעפל (קליפת ביצה), און דארט טשעקט מען. דאס וואס בלייבט איבער פון דער בדיקה מוז מען אוועקווארפן (שופך את הצבע שבכלי שבדק בו), ווייל עס איז שוין "טמא" — פסול, שוין געניצט געווארן פאר בדיקה.

הלכה ד — קניית תכלת מן המומחה

רמב"ם: "תכלת אין לה בדיקה אלא מן המומחה."

פשט

מ'קען נאר קויפן תכלת פון א מומחה — איינער וואס איז באוואוסט אלס א פאכמאן.

חידושים און הסברות

1. וואס מיינט "מומחה" — עס ווערט דיסקוטירט וואס "מומחה" מיינט. איין צד איז אז מומחה מיינט אן ערליכער איד וואס מ'קען זיך פארלאזן אויף אים בנוגע לשמה. אבער עס ווערט מסביר געווען אז מומחה מיינט בעיקר אז ער מאכט זייער גוטע ארבעט — ער איז "נבדק", מ'ווייסט שוין אז זיין פראדוקט איז גוט, אזוי ווי "כמה מומחה" — ער האט א חזקה פון גוטע ארבעט.

פסול פון שלא מן הצבעונים הראויים

רמב"ם: "ונודע שנצבע שלא מצבעונים [הראויים]" — אויב מ'ווייסט אז דער מומחה האט גענוצט אנדערע, ביליגערע צבעונים (כדי צו שפארן געלט), וואס האלטן זיך נישט אזוי לאנג — איז עס פסול.

חידושים

הגם ער איז א מומחה און ווייסט וויאזוי צו מאכן, מוז עס זיין פון די ריכטיגע צבעונים. דער מומחה-סטאטוס אליין איז נישט גענוג.

הלכה ה — בדיקת התכלת

רמב"ם: "בדיקתה כיצד? בודקין אותה עד שיודע אם נצבע כהלכה אם לאו."

ערשטער טעסט

"לוקחין תבן וריר של שבלול ומערגלין אותו בחומץ שהחמיץ ארבעים יום, ושורין התכלת בתוכו מעת לעת. אם עמד בעיניו ולא כהה — כשירה."

פשט

מ'נעמט שטרוי און שפייכען פון א שבלול (סנעל), מיט עס מיט עסיג וואס האט פערמענטירט 40 טעג, לייגט אריין די תכלת פאר 24 שעה. אויב די קאליר בלייבט שטארק — כשר.

צווייטער טעסט (אויב דער ערשטער איז דורכגעפאלן)

"לוקחין בצק של שעורים שנתאפה ועושים ממנו מוריס" — א טייג פון גערשטן וואס מ'לאזט פארשימלען, מ'באקט עס מיט דער תכלת אין אויוון. "מוציאין התכלת מן הפת ורואים אותה — אם כהה או משחרת פסולה, ואם הוסיף יופי על יופיו כשירה."

פשט

דאס איז א צווייטער, שטרענגערער טעסט. אויב נאכן באקן ווערט די קאליר שענער — כשר. אויב עס ווערט טונקל אדער פארבלאסט — פסול.

חידושים און הסברות

1. „שחור כדיו" מיינט נישט שווארץ — דאס בלוט איז דארק-בלויאיש, נישט ממש שווארץ. דאס שטימט מיט דעם אז נאכ'ן מישן ווערט עס א ליכטיגערע בלוי (עין הרקיע). ס'איז נישט קיין סתירה צו „דומה עינו לעין הים" — דער אויסערלעכער קאליר פון פיש איז בלוי ווי דער ים, אבער דאס בלוט אינעווייניג איז א סך שטערקער/דארקער, און ערשט נאכ'ן פראצעס ווערט עס ליכטיגער.

2. „ים המלח" מיינט נישט דער ים המלח אין ארץ ישראל — יענער ים האט א זייער הויכע זאלץ-קאנצענטראציע און קיין בעלי חיים לעבן דארט נישט. „ים המלח" מיינט דא דער ים הגדול (מעדיטעראניען) אדער סתם א געזאלצענע ים. ס'איז דא מקורות אז „ים המלח" ווערט גענוצט אלס א כללי דיגער נאמען פאר געזאלצענע וואסערן.

3. סימנים פון חלזון — דער רמב"ם ברענגט נישט אלעס — אין גמרא שטייען פארשידענע סימנים (צ.ב. „עולה אחת לשבעים שנה"), אבער דער רמב"ם פסק'נט נישט אלע. דאס שטיצט דעם פונקט אז דער רמב"ם מיינט מען זאל עס אידענטפיצירן דורך מסורה/פראקטישע ידיעה, נישט דורך הלכה'דיגע סימנים. אין רמב"ם שטייט נישט אין קיין פלאץ "צריך שיהיה בו סימנים אלו" — די סימנים פון דעם חלזון זענען נאר א דירעקשן וואו צו געפינען די ריכטיגע תכלת, נישט א דין בפני עצמו.

4. „דומה עינו לעין הים" — איז דאס א מעכב'דיגער סימן? — ס'איז נישט קלאר צו דער סימן אז דער חלזון זעט אויס ווי דער ים איז א הלכה'דיגער תנאי אדער בלויז א דעסקריפציע. עס ווערט מסקנא געווען אז ס'איז מער א דעסקריפציע — דער עיקר איז אז מען זאל נוצן דעם ריכטיגן חלזון מיט דעם ריכטיגן פראצעס.

הלכה ג — צביעת התכלת לשמה

רמב"ם: "פתיל תכלת של ציצית צריך צביעה לשמה, ואם צבעו שלא לשמה פסולה."

פשט

די צביעה פון תכלת פאר ציצית מוז זיין לשמה — מיט כוונה פאר דעם צוועק פון ציצית. אויב מ'האט עס געפארבט נישט לשמה, איז עס פסול.

הלכה ג (המשך) — פסול היורה דורך בדיקה

רמב"ם: "ויורה שיש בצבע כדי לצבוע בו פתיל של ציצית — אם נטל ממנו מעט צבע לבדוק אם הוא יפה אם לאו, נתבטל היורה כולו ונפסל לציצית."

פשט

אויב מ'נעמט ארויס אביסל צבע פון דעם גרויסן טאפ כדי צו טשעקן צי די קאליר איז גוט, ווערט דער גאנצער טאפ פסול פאר ציצית.

חידושים און הסברות

1. א זייער גרויסע חומרא — עס ווערט געפרעגט א שטארקע קשיא: פארוואס זאל דער גאנצער טאפ ווערן פסול? דער גאנצער טאפ איז דאך אנגעגרייט געווארן פאר ציצית — ס'איז דאך לשמה! ווען מ'נעמט ארויס אביסל צו טשעקן, איז דאס דאך אויך אין קאנטעקסט פון מאכן ציצית. די גמרא'ס סברא איז אז דורך דעם אראפנעמען צו בודק זיין ווערט עס "אויס לשמה", אבער דאס ווערט נישט פארשטאנען — ווייל דער בודק איז דאך אויך פאר דעם צוועק פון ציצית.

2. אפשר מיינט די בדיקה אויף א שטיקל שמאטע — עס ווערט פארגעלייגט אז אפשר מיינט די בדיקה אז ער טשעקט אויף א שטיקל שמאטע (נישט אויף א ציצית-פאדעם), אבער דאס לייזט נישט אינגאנצן דעם קשיא. דאס איז א שווערע זאך צו פארשטיין און מ'האט עס נאך קיינמאל נישט ריכטיג פארשטאנען.

3. דעם פרעסטיזש און כבוד פון תכלת — עס ווערט פארגעלייגט א מהלך אז אפשר האט דאס צו טון מיט דעם כבוד פון תכלת — מ'טאר זיך נישט

1. **די נדון פון "שואל" ביי ציצית** – עס ווערט אנגערייט א גרויסע נדון פון פריערדיגע פרקים: דער רמב"ם האט געזאגט אז מ'איז נישט שואל (מ'דארף נישט פרעגן/אויספארשן) ביי ציצית. דער ראב"ד טענה'ט אז מ'זעט פון דעם דין אז מ'איז יא שואל – ווייל סתם א פתוק (אויסגעצויגענער פאדעם) איז פסול, וואס באווייזט אז מ'דארף אויספארשן דעם מקור.

2. **דער תירוץ** – נישט אז מ'איז נישט שואל, נאר פארדעם מאכט מען ציצית שזורים – דאס שזירה אליין איז דער סימן אז עס איז כשר.

3. **פראקטישע מסקנא** – די היינטיגע תכלת וואס קומט שוין שזורים – דארף מען אפשר נישט לייגן א חותם, ווייל די שזירה אליין איז א סימן פון כשרות.

הלכה ט – הלוקח טלית מצויצת מן השוק

רמב"ם: הלוקח טלית מצויצת מן השוק – מישראל, הרי היא בחזקתה (כשר). מן הגוי – מן התגר (סוחר), כשרה; מן ההדיוט (סתם א גוי), פסולה.

פשט

קויפט מען א טלית מיט ציצית פון א איד – כשר. פון א גוי'אישן סוחר – כשר (ווייל ער קויפט פון אידן און פארקויפט פאר אידן). פון א סתם'דיגן גוי – פסול.

חידושים און הסברות

1. **דער גוי'אישער סוחר (תגר) איז כשר** – ווייל ער איז א ביזנעסמאן וואס קויפט פון אידן און פארקויפט ווייטער – ער האט נישט אליין געמאכט די ציצית, נאר ער פארקויפט וואס ער האט באקומען פון כשר'ע מקורות.

2. **דער סתם'דיגער גוי (הדיוט) איז פסול** – ווייל ער קען עס האבן אליין געמאכט, און ציצית דארף זיין טוהיה לשמה – אפילו ציצית אן תכלת דארף האבן לשמה. א גוי קען נישט מאכן ציצית לשמה.

הלכה י – צבע חוטי לבן

רמב"ם: טלית שכולה אדומה או ירוקה או משאר הצבעונין – עושה חוטי לבן שלה כעין צבעה. מ'מאכט די חוטי לבן די זעלבע קאליר ווי די טלית.

פשט

ביי א קאלירטע טלית מאכט מען די ווייסע פעדעם אין דער זעלבער קאליר ווי דער בגד, פאר שיינקייט.

חידושים און הסברות

1. **מחלוקת צו מ'דארף אדער מ'קען** – דער לשון "עושה" קלינגט ווי מ'דארף, אבער עס ווערט אויך אויסגעטייטשט אז מ'קען. עס איז א חלק פון יופי (שיינקייט) פון דער מצוה.

2. **די רמ"א זאגט אז דער מנהג איז אז מ'מאכט אלעמאל לבנים** (ווייסע חוטים), אפילו ביי א קאלירטע טלית.

3. **פראקטיש** – דער מנהג איז צו גיין מיט א ווייסע טלית, כדי ס'זאל נישט זיין קיין שאלה – ווייל לויט דעם רמב"ם וואלט מען אפשר געדארפט קאלירן די חוטים לויט דעם צבע הבגד.

4. **א הומאריטישע הערה** – אויב איינער האט א "רעינבאו טלית" – דארף ער מאכן רעינבאו חוטים?

הלכה י (המשך) – חוטי לבן מיט תכלת צוזאמען

ווען מ'האט תכלת, דארף מען מאכן זיכער אז די חוטי לבן זאלן נישט זיין תכלת-פארביג, כדי מ'זאל קענען אונטערשיידן צווישן די לבן און די תכלת. ס'זאל נישט אויסקוקן ווי תכלת – מער לייטע קאלערס.

1. **Two-step טעסט** – כדי פסול'ן צו מאכן מוז עס דורכפאלן ביידע טעסטס.

2. **צו האט איינער געמאכט דעם טעסט אויף די היינטיגע תכלת?** – עס ווערט געפרעגט צי איינער פון די חכמי הדור האט געמאכט דעם טעסט אויף די היינטיגע תכלת. עס ווערט אנערקענט אז ס'איז דא קאמפליקאציעס – קיינער ווייסט נישט פונקטליך וויאזוי צו מאכן דעם טעסט (וואס איז "מוריס" פונקטליך, וכדומה), כאטש מ'ווייסט אז ס'איז דא א געוויסע כעמיקאל וואס ליגט אין דעם.

הלכה ו – חזקת כשרות ביי א חנות

רמב"ם: אויב ס'איז דא א "חצר" (סטאר/חנות) וואס פארקויפט תכלת, "ואם מוחזקים בכשרות – לוקח מהם סתם, מ'קען דארט קויפן אן צו דארפן מאכן א באזונדערע בדיקה.

פשט

ווען א פארקויפער האט א חזקה פון כשרות, דארף מען נישט בודק זיין יעדע פאר ציצית באזונדער.

חידושים און הסברות

1. **"חצר" מיינט אזוי ווי א סטאר/געשעפט** – דער עיקר חידוש איז אז מ'דארף נישט בודק זיין יעדע איינציגע פאר ציצית ווען ס'איז שוין דא א חזקה – דאס איז דער כח פון חזקת כשרות.

הלכה ז – המפקיד תכלת אצל הגוי

רמב"ם: המפקיד תכלת אצל הגוי – איינער וואס לאזט איבער געפארבטע תכלת-סחורה ביי א גוי, איז דא א חשש שמא יחליפנה (דער גוי וועט אויסבייטן מיט א בילגערע קוואליטעט). מותר בקיילא מיט חותם בתוך חותם (צוויי חותמות), אבער בחותם אחד פסולה.

פשט

דער דין איז ווי אנדערע זאכן וואס מ'לאזט ביי א גוי (ווי בשר) – מ'דארף צוויי חותמות (חותם בתוך חותם) כדי עס זאל זיין כשר.

חידושים און הסברות

1. **דא רעדט מען נישט פון א פארטיגע טלית מיט ציצית** – נאר פון א פעקל סחורה – געפארבטע תכלת-וואל. דער גוי האט א מאטיוו צו נעמען די טייערע סחורה פאר זיך און אויסבייטן מיט א בילגערע.

2. **א פארטיגע טלית וועט א גוי מסתמא נישט אויסבייטן** – ווייל ער ווייסט נישט וואס צו טון דערמיט. אפילו פארטיגע ציצית-שטריקלעך – דער גוי ווייסט אפשר נישט וואס א ציצית איז, פארוואס זאל ער עס נעמען?

3. **פראקטישע נפקא מינה** – היינטיגע מענטשן וואס קויפן תכלת זאלן לייגן חותמות/זיגלען אויף זייער סחורה, כדי מ'זאל וויסן אז עס איז נישט אויסגעבייט געווארן. דער זיגל מוז זיין אזוי אז קיינער – א גוי אדער איינער וואס איז נישט נאמן – זאל נישט קענען אויסבייטן.

הלכה ח – המוצא תכלת בשוק

רמב"ם: המוצא תכלת בשוק – אפילו אם היו פתוקים (אויסגעצויגענע פעדעם, ענליך צו ציצית), איז פסולה. אבל אם שזורים – אויב זיי זענען שוין געפלאכטן, איז כשרה.

פשט

ווען מ'טרעפט תכלת אין גאס: בלויז אויסגעצויגענע פעדעם – פסול (ווייל מ'ווייסט נישט פון וואנעט עס קומט). אבער שזורים (געפלאכטן) – כשר, ווייל דאס ווייזט אז עס איז געמאכט געווארן פאר ציצית.

חידושים און הסברות

מזלזל דרינען — איז ערגער ווי א שווערע מצוה וואס מ'האט נישט באוויזן. דער מקור איז פון גמרא מנחות.

2. **פארוואס ברענגט דער רמב"ם אלע הלכות תכלת אויב ס'איז נישט מצוי?** — עס ווערט געפרעגט: אויב תכלת איז נישט מצוי אין רמב"ם'ס צייט, פארוואס שרייבט ער אלע דינים? דער תירוץ: דער רמב"ם שרייבט א ספר פאר אייביג — ער קען נישט שרייבן "עכשיו אין תכלת" ווייל דאס איז א צייטווייליגע מציאות. אבער ער גיט א רמז דורך דעם וואס ער שרייבט "אינו מצוי בכל מקום ולא בכל זמן" — דאס איז זיין וועג צו זאגן אז עס איז נישט אלעמאל פארהאן, אן צו מאכן א צייטליכע פסק.

[דיגרעסיע: צו טראגט דער מגיד שיעור תכלת?]

דער מגיד שיעור (ר' יצחק) דערמאנט אז ער אליין טראגט נישט תכלת אויף זיין תלית/ציצית. ער הייבט אן צו ערקלערן זיין סברא — אז ס'איז געווען א מחלוקת פון גדולי ישראל.

עס ווערט געמאכט א חילוק: אויב די תכלת ליגט ממש פאר דינע אויגן און ס'שטימט מיט וואס די תורה זאגט ("ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת"), און מ'ווייסט נישט קיין סתירה — דארף מען עס לכאורה נעמען. די שאלה איז נאר ווען מ'דארף עס אקטיוו זוכן.

עס ווערט הומאריסטיש באמערקט אז לויט די "קנאים" קעגן תכלת, זאל מען אפשר נישט טארן גיין אין דעם סטאר אויך נישט — אבער דאס ווערט אפגעוויזן.

פשט

די חוטי לבן טאר מען נישט מאכן פון דארקע קאלערס וואס קענען אויסזען ווי תכלת.

הלכה יא — קשה עונש מי שאינו מניח לבן

רמב"ם: קשה עונש מי שאינו מניח לבן יותר מעונש מי שלא הניח תכלת. פארוואס? שהלבן מצוי לכל — לבן איז גרינג צו באקומען, ותכלת אינו מצוי לכל — תכלת איז נישט אומעטום און נישט אלע מאל פארהאן, לפי שאין לו צבע שמים.

פשט

דער עונש פאר נישט לייגן פשוט'ע ווייסע ציצית איז גרעסער ווי פאר נישט לייגן תכלת, ווייל לבן איז גרינג צו באקומען, און תכלת איז שווער/טייער/נישט מצוי.

חידושים און הסברות

1. א וויכטיגער יסוד אין שכר ועונש — דו וואלסט געמיינט אז שכר גייט לפי חשיבות — תכלת איז מער חשוב (די גמרא רופט עס "חותם של עבד"), ממילא זאל דער עונש פאר נישט לייגן תכלת זיין גרעסער. אבער ניין — דער עונש גייט אויך לפי די שוועריגקייט/מצב. א זאך וואס איז גרינג צו טון און מ'טוט עס נישט — איז דער עונש גרעסער. א מצוה קלה וואס מ'איז

תמלול מלא

הלכות ציצית פרק ב' — דיני תכלת

הקדמה

שוין, מיר לערנען הלכות ציצית פרק ב'.

מיר האבן שוין געלערנט וויאזוי מ'מאכט ציצית און די עיקר פון מצות ציצית, און דארט האבן מיר אויך געלערנט וועגן די תכלת, וואס איז א חלק פון מצות ציצית. אין דעם פרק גייט אונז דער רמב"ם זאגן וויאזוי מ'מאכט תכלת, וויאזוי מ'פארבט אפ א חוט של צמר מיט תכלת.

האבן מיר געלערנט בעיקר וועגן וואס? וועגן וויאזוי מ'בינדט עס צו, רייט? די סדר פון די מצוה און וויאזוי מ'בינדט עס. אבער מיר האבן נאך נישט אויסגעזאגט וואס איז דאס תכלת. דער גאנצער פרק — כמעט דער גאנצער פרק — רעדט זיך וועגן וואס איז תכלת. אינטערעסאנט. לבן ווייסט יעדער וואס ס'איז, ס'איז גארנישט. תכלת דארף מען וויסן וואס ס'איז.

הלכה א: וואס איז תכלת

די קאליר פון תכלת

זאגט דער רמב"ם:

"תכלת האמורה בתורה בכל מקום" — תכלת וואס מ'רעדט אין די תורה, וועלכע קאליר איז עס? "היא הצמר הצבוע" — נישט קאליר, וועלכע זאך איז עס? איז תכלת די מאטריאל אליין אדער איז עס די געפעניטע? יא, אקעי. "היא הצמר" — אה, תכלת איז צמר וואס איז אין א געוויסע קאליר.

"הצמר הצבוע כפתוך שבכוחל" — אזוי ווי, איך טייטש וויאזוי איך האב געזען א טייטש, אזוי ווי ווען מ'ברעקלט אריין ווייסע שטיקלעך אין א דארק בלוי טינט, און דעמאלטס ווערט עס מער אזא לייט קאליר בלוי. ס'ווערט מער אזוי ווי א בלוי וואס זעט אויס דומה לרקיע, "נראה לעין בטהרת הרקיע". אויב איינער וויל מאכן א פיקטשער וואס זעט אויס ענליך צו די רקיע, וועט ער נעמען א דארק בלוי טינט און אריינמישן ווייס, אז ס'איז א געמיש פון בלוי מיט ווייס, און דאס איז די קאליר פון די מראה הרקיע.

די תכלת איז דומה לרקיע, און רקיע איז דומה לכיסא הכבוד. מ'דארף עס זען בטהרת הרקיע, ווען ס'איז נישט פארוואלקנט. ווען ס'איז פארוואלקנט איז דאס אלעס ווייס.

סאו דאס איז מער אביסל לייט, נישט מורא'דיג דארק, אזוי כמעט פערפל, נאר אביסל לייטער. דאס איז די ענליכע איבערטייטש.

תכלת בכל מקום לעומת תכלת שבציצית

אינטערעסאנט, זאגט דער רמב"ם אז דאס איז די תכלת וואס שטייט אין די גאנצע תורה, ביי בגדי כהונה, ביי אנדערע פלעצער.

"ואין תכלת האמורה בציצית" — ס'טייטשט פון רמב"ם אז ער רעדט פון צוויי אנדערע זאכן, ס'איז אינטערעסאנט. ניין, איך מיין אז ער זאגט אז ביי ציצית איז עס נישט אזוי. ציצית איז לכאורה אויף די זעלבע זאך, און ער זאגט אז עס שטייט "צביעה ידועה", עס דארף זיין אבער א מין וועג, א מין מעטאד פון עס פעינטן, "שתעמוד ביופיה ולא תשתנה".

ער זאגט, דאס אז בלו איז פשוט, ווייל דאס מיינט אייביג בלו. אבער ווען מען זאגט "פתיל תכלת" בציצית אויסער בלו, פאדערט דאס אויך אז מען זאל עס טון אין א געוויסע וועג אז עס זאל זיך האלטן שטארק שיין בלו. ס'הייסט, אנצוקומען צו דעם בלו קען מען נישט נעמען עני כוחל וואס מען לייגט אריין אין אביסל ווייס, מען דארף טרעפן די חלזון, מען דארף טרעפן די ריכטיגע קאליר. דאס גייט ער זאגן.

קשיא: דארף תכלת בכל מקום נישט צביעה ידועה?

ביז דערווייל האט ער נאכנישט געזאגט, און אויך האט ער צעטיילט — ס'איז זייער מאדנע — ער צעטיילט, ער זאגט אז תכלת איז די צמר וואס מ'האט געקאלירט אין אזא קאליר, און תכלת שבציצית דארף זיין געקאלירט. וואס איז מיט תכלת בכל מקום? דארף עס נישט זיין צביעה ידועה?

ס'איז נישט קלאר. איך האב געזען אז ער מוטשעט זיך, הרב רבינאוויטש, צו דער רמב"ם מיינט צו זאגן אז תכלת בכל מקום דארף נישט זיין, אנדערש ווי

אלע תנאים, וואס דאס וואלט געווען זייער פאני.
אקעי, בכלל יא, וועלן מיר אלץ פירן. יא. בכלל יא.

פסול פון צביעה שלא כהלכה

"וכל שלא נצבעה בצביעה זו" — א צמר וואס מ'וויל נוצן פאר תכלת און מ'האט נישט געמאכט מיט די צביעה ידועה וואס דער רמב"ם גייט שוין מסביר זיין, מיט די ספעשל מין טעקניק פון פעינטן אויף א גוטע וועג... ס'איז נישט נאר טעקניק, ער רעדט יעצט בעיקר פון די זאך וואס מ'קאלירט מיט. א קוק וואס ער זאגט כגון.

יא, די פסולה לציצית. **"הרי היא פסולה לציצית, ואפילו שאין בה ריקוע, אפילו ס'איז געלונגען צו מאכן די ריכטיגע בלויע קאליר וואס איז קיין ריקוע, כגון"** — למשל, ער האט געטראפן א וועג עס צו פעינטן **"באיסטיס"**, מיט א סארט פעינט וואס הייסט איסטיס, **"או שאר המשחירין"**, אדער אנדערע פעינטס וואס מאכן א דארק קאליר.

ס'זעט אויס אז מאכן א לייט קאליר איז נישט אזוי שווער, דאס איז דא נאך מאטעריאל. צו מאכן א שטארקע קאליר, אזויווי בלו אדער אנדערע שטארקע קאלירן, איז דא געוויסע. ווען ער זאגט "משחירין", ווען מ'רעדט פון פעינטן מיינט מען איינער האט געמאכט א דארק קאליר, איז די קינד.

אפילו איינער האט געמאכט א דארק בלוי... וואס מיינט די דארק בלוי? א שחור מיינט דארק. יא, קען זיין דארק, אז דארק איז דארק בלוי, אמת.

סא די ווארט איז אז ער זאגט אפילו דו האסט די ריכטיגע קאליר, למשל, וואס מאכט די ריכטיגע קאליר? עפעס הייסט איסטיס. איך מיין אז איסטיס איז די זעלבע זאך וואס די גמרא רופט קלא אילן. קען זיין. איז עס נאך אלץ פסול, ווייל ס'דארף זיין די געוויסע צביעות, ס'מוז זיין געמאכט מיט די געוויסע זאך וואס איז צובייא.

אזוי זאגט דער רמב"ם די הלכה.

רחל בת עז

זאגט דער רמב"ם נאך א הלכה וועגן די צמר. זאגט דער רמב"ם אז די צמר דארף זיין פון אן ערוואקסענע בעל חי אדער וואס? דא איז נישט ערוואקסן.

רחל בת עז איז פסול לתכלת.

רחל בת עז איז עפעס אן אסור כלאים, עפעס וואס ס'איז... א רחל איז דאך א שעפל, אן עז איז א ציג, ס'איז אן אנדערע זאך. ס'איז א כבש... אן עז וואס איז באשאפן געווארן פון א רחל — סארי, א רחל, דאס הייסט א שעפסל, וואס איז געבוירן געווארן פון א ציג.

ס'זענען צוויי אנדערע מינים, רחלים און עזים, כבשים און עזים זענען צוויי אנדערע מינים. און אמאל מאכט זיך, אדער דורך א פלא כלאים, אז דער עז האט חתונה געהאט מיט א רחלה. איך ווייס נישט צו ס'איז א כלאים אדער ס'מיינט נאר אז ס'זעט אויס. ער טייטשט אז ס'זעט נאר אויס.

ס'מאכט זיך אז אמאל אזא עז זעט אויס ווי א געמישטע, זעט אויס ווי א צווייטע. ס'איז א בהמה וואס די צמר איז נישט די קוואליטי צמר, איז פסול לתכלת. די גמרא זאגט ווייל ס'פאסט נישט. ס'איז גע'משונה'דיג. איך ווייס נישט וועגן די קוואליטי, ס'איז נישט קיין שיינע זאך, ס'איז עפעס א מאדנע זאך. דו ביסט געבוירן פון די משפחה און דו זעסט אויס ראנג, דו פאסט נישט אריין, ס'איז נישט די זאך.

הלכה ב-ג: כיצד צובעין תכלת של ציצית

יעצט זאגט דער רמב"ם, דער רמב"ם ברענגט דאך אראפ די הלכות וועגן צמר. זאגט דער רמב"ם, עס דארף זיין א צביעה ידועה, עס דארף זיין א געוויסע מין פעינט. זאגט ער, וויאזוי טוט מען עס? כיצד? וואס איז די מין צביעה ידועה?

כיצד צובעין תכלת של ציצית?

שלב א: הכנת הצמר

זאגט דער רמב"ם:

"לוקחין הצמר" — מען נעמט די צמר, **"וישורין אותו בסיד"** — מען ווייקט עס אין א סארט כעמיקאל וואס הייסט סיד. מען זאגט מען רופט עס סיד, אה, קאלער, whatever, פעינט.

"ואחר כך מכבסין אותו עד שיהא נקי" — און נאכדעם וואשט מען עס אויס, דאס הייסט די סיד רייניגט אויס די צמר.

"ומרתיחין אותו" — נאכדעם קאכט מען עס אויף, **"עם אהל"** — אן אנדערע סארט כעמיקאל, **"וכיוצא בו, כדרך שהצבעים עושים"** — אזויווי די פעינטערס טוען, אז קודם וואשט מען זייער שטארק אפ די סחורה אז עס זאל זיין אינגאנצן ריין, **"כדי שיקלוט את העין"** — כדי עס זאל קענען אויפכאפן די קאלער.

דאס איז די הקדמה אז עס זאל אויפכאפן די קאלער.

שלב ב: דם חלזון

"ואחר כך מביאין דם חלזון" — און נאכדעם ברענגט מען דם פון א חלזון.

וואס איז דער חלזון? זאגט דער רמב"ם:

"והוא דג" — דאס איז א סארט פיש, **"שדומה עינו לעין הים"** — וואס זעט אויס זיין קאלער איז ענליך צו די קאלער פון די ים. דאס הייסט, זעט אויס אינדרויסן פון די פיש, ווען מען קוקט אים אן איז ער א בלויע פיש.

"ודמו שחור כדיו" — און זיין טינט, זיין בלוט, איז דארק אזויווי טינט. לכאורה מיינט ער נישט דא שחור אז עס איז שווארץ, עס איז בלויאיש, אבער עס איז דארק, א שטארקע בלויאיש. עס איז נישט עין הים, עס איז נישט אזויווי עין הים.

יא, דאס איז נישט קיין סתירה. עס קען זיין אז ווען עס איז נאך די בלוט איז עס שטארקער, און נאכדעם ווען מען מיסט עס אויס ווערט עס בלויער, ווייס איך וואס.

וואו געפינט זיך דער חלזון?

און וואו שווימט ארום דער חלזון? זאגט דער רמב"ם:

"ובים המלח הוא מצוי" — און די דם געפינט זיך אין די ים המלח.

אבער די ים המלח וואס מיר רעדן דא מיינט נישט די ים המלח וואס אונז קענען מיר וואס איז אין ארץ ישראל, ווייל יענץ איז זייער א הויכע קאנצענטרעישן פון זאלץ און עס לעבן נישט דארטן קיין בעלי חיים. נאר עס איז דא נאך מקורות אז די ים הגדול רופט מען ים המלח. אויך א געזאלצענע וואסער. ים המלח מיינט לאפיקא טייך, א לעיק. די געזאלצענע וואסער איז דער טייטש ים המלח.

שלב ג: די צביעה

און נאכדעם וואס טוט מען?

"ונותנים את הדם ליורה" — מען נעמט די דם חלזון, מען לייגט עס אריין אין א טאפ, צוזאמען מיט **"סממנים כמנהג וכיוצא בו"**. דער רמב"ם רעכנט אויס איינע פון די מיני סממנים וואס קען זיין גוט פאר דעם, **"כדרך שהצבעים עושים"** — אזויווי די פעינטערס טוען.

"ומרתיחין אותן" — מען הייצט עס שטארק אויף, **"ונותנין בו הצמר"** — מען לייגט אריין די צמר, **"עד שיהא עשוי כעין הרקיע"** — ביז דער צמר באקומט די קאליר אזויווי די קאליר פון די הימל.

"וזהו התכלת של ציצית" — און ווען דאס איז געענדיגט, איז דיין שטיקל צמר געווארן כשר'ע תכלת של ציצית.

הבחנה: תכלת של ציצית לעומת תכלת בכל מקום

פון קוואליטי. ס'איז נישט קיין גזירת הכתוב אז מ'מוז טרעפן דעם חלזון. לכאורה עד היום הזה, היינט האט מען אלע מיני אלע פישל זאכן, גיי ווייס, אבער ס'האט דאך אלץ אסאך חשיבות, ס'מאכט עס בעסער.

חברותא ב: אויב דו האסט נישט א בעסערע קאליר ווי די — ווייסט וואס פעיק זאכן מ'מאכט.

חברותא א: ס'איז נישט פשוט אז ס'איז מעכב אז ס'זאל זיין עפעס א גזע הקודש שנקרא תכלת. ס'מיינט די אריגינעלע דאס. ס'איז מער לכאורה דאס וואס זיי מאכן איז מער ווייניגער דאס.

חברותא ב: אבער אזוי ווי ס'איז פראדוסט אזא גוטע פראדוקט, זאל עס טאקע נישט האבן א דין אז ס'איז ענליך צו תכלת?

חברותא א: איך וויל נישט זאגן אז דו גייסט ווי די תורה'ס תכלת. אויב ס'איז געמאכט מיט א פיש מיט די גאנצע זייט — אויב דו סתם קויפט א פעינט אין א פעינט סטאר, און איך ווייס וואס, און דו זאגסט אז דאס איז שטערקער — דאס מיינט איך נישט, ווייל זיי ווייסן דאס איז נישט.

חברותא ב: דארף זיין די חלזון וואס איז מעכב דאס.

חברותא א: זעט מיר נישט אויס אז ס'איז מעכב. על כל פנים, ס'שטייט נישט אין קיין שום פלאץ אין רמב"ם אדער א פלאץ "צריך שיהיה בו סימנים אלו". די סימנים איז דאך צו געבן א דירעקשן — גיי אין מארק, פרעג זיך נאך אויף די תכלת וואס איז די, נישט עפעס אן אנדערע.

חברותא ב: אקעי. ענינועיס, אמייר גיין ווייטער.

הלכה ד: צביעה לשמה

חברותא א: גייען מיר לערנען וויאזוי מ'דארף — הלכות הצביעה, יא? ביז יעצט האט אונז די רמב"ם געזאגט וואס דאס איז. פראקטיש, יעצט גייט ער זאגן הלכות פון צביעה. זייער וויכטיגע הלכות.

זאגט די רמב"ם, ס'דארף זיין צביעה לשמה: **"תכלת של ציצית צריכה צביעה לשמה, ואם צבעה שלא לשמה פסולה."**

פסול היורה דורך בדיקה

זאגט די רמב"ם אזא הלכה: **"והיורה שיש בה הצבע, אם צבע בו מעט צמר לבדקו אם הוא יפה אם לאו — נפסלה היורה כולה."**

ס'איז דאך א גרויסע חומרא. ס'גייט זיך א מענטש וועלן טעסטן אביסל פון די צבע, זען וויאזוי ס'איז געלונגען, וויאזוי ס'זעט אויס אויף א חוט. אויב ער האט אראפגענומען אביסל פון די צבע פון די טאפ צו טשעקן וויאזוי ס'קומט ארויס, איז דאס א גרויסע פראבלעם — ווערט מיט דעם פסול די גאנצע טאפ.

דיסקוסיע: פארוואס ווערט פסול די גאנצע טאפ?

חברותא ב: פארוואס ווערט פסול די גאנצע טאפ?

חברותא א: די ריזאנינג איז ווייל ס'ווערט אויס לשמה.

חברותא ב: איך פארשטיי נישט דאס. איז נישט די גאנצע זאך געווארן געקאכט פאר ציצית?

חברותא א: עפעס אזוי. כולי האי, די טאפ נוצטו סתם פאר דייע תאוות?

חברותא ב: ניין, ניין. אויב דו ביסט בודק, האב איך אויך געפלאנט צו מאכן ציצית.

חברותא א: ניין. איך בין מסכים, דו פרעגסט א גוטע קשיא.

חברותא ב: און אז ס'בלייבט אויף די שטאף אביסל שרייען פון די צבע, האט אויך די זעלבע זאך — איז דאס א פראבלעם ווייל ער האט נישט גענוצט די גאנצע זאך פאר ציצית?

חברותא א: וואס?

חברותא ב: אויב ס'גייט בלייבן אין די טאפ אביסל צבע ביי די ענד?

חברותא א: ניין, אפשר איז דאס נאכדעם.

דאס איז די תכלת של ציצית. ס'איז פשוט אז די תכלת בכל מקום איז אפשר נישט די זעלבע, אפשר יא, מיר ווייסן נישט קלאר. אבער די תכלת של ציצית מוז זיין געמאכט מיט די פראסעס, מיט די דם חילזון, מיט די פראסעס.

ס'איז נישט קלאר צו מיר צו מען קען קוקן אין די רמב"ם און דיסקאווערן וואס איז טייטש א חילזון אדער וואס די פראסעס איז. דער רמב"ם זאגט דיר קלאר, **"כדרך שהצבעים"** — ס'זעט אויס דער רמב"ם מיינט, פרעג זיך נאך ביי די תכלת מאכערס, זאלן זיי דיר פרעגן וויאזוי זיי טוען עס.

דיסקוסיע: אידענטיפיצירן דעם חלזון היינט

וועגן דעם, היינט וואס מ'האט געטראפן, לויט רוב מענטשן וואס זענען עוסק אין די תכלת, איז די מענטשן טוען א גאנצע קהירה, זיי דארפן זוכן אלע סימנים. ס'שטייט אין די גמרא פארשידענע סימנים, דער רמב"ם פסק'נט נישט אלע סימנים וואס ער ברענגט. ס'איז דא א פרעמד'ע ברייתא, ס'שטייט עולה אחת לשבעים שנה, דער רמב"ם ברענגט עס נישט.

און לכאורה אויך דער רמב"ם, דער רמב"ם מיינט בעיקר צו זאגן די הלכה אז ס'מוז זיין געמאכט פון די סארט, פון די סדר. ס'איז נישט פשוט אז די רמב"ם וועט דיר הלכה'דיג זאגן אז ס'איז נישט מעכב. ער זאגט די סיבה פארוואס ס'איז נישט שוין, אבער ס'נעמט אויך אריין אז אפילו אויב די איסטריס איז פונקט אזוי שוין, איז עס אויך נישט גוט. ס'מוז זיין די קוואליטי, אדער ס'איז עפעס אן אנדערע מציאות די איסטריס פון דעם.

אבער איך וויל דיר זאגן נאר אז ס'זעט אויס פון די רמב"ם אז ער דיסקרייבט דיר עפעס א זאך, גיי צו די פעקטארי און גיי געפין עס אויס. וועגן דעם, אויב זיי זענען גערעכט די מענטשן וואס האבן געטראפן די תכלת, זיי האבן געטראפן ארקעאלאזשי אדער אנדערע ספרים, מקורות, אז דאס איז וויאזוי מ'פלעגט מאכן אמאל תכלת, איז פשוט אז דאס מיינט די הלכה, ס'מיינט גיי דארטן און געפין אויס.

ס'שטימט, וואס איז די טייטש דומה לעין הים? איך ווייס נישט, ס'איז נישט א סימן וואס איז מעכב אויף די אלע זאכן. אז ס'דארף זיין דער געוויסער וועג.

דיגרעסיע: צו טראגט דער מגיד שיעור תכלת?

ס'איז דא תלמידים וואס ווילן וויסן, ר' יצחק איז מקפיד אויף תכלת?

איך האב נישט קיין תכלת אויף מיין טלית, נישט אויף מיין ציצית, איך גיי במשך די טלית, און איך קלער אזוי: ס'איז פארשטייט זיך דא געווען מחלוקת פון גדולי ישראל, אבער איך קלער אזוי — אויב א מענטש גייט אריין אין געשעפט...

המשך דיון: צי מ'דארף נעמען תכלת בזמן הזה

חברותא א: אויב ס'איז דא ממש אזוי ווי די תורה זאגט — די תורה זאגט **"ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת"** — און ס'ליגט ממש פאר זיינע אויגן, און דו ווייסט נישט קיין סתירה, דארפסטו עס לכאורה נעמען. די שאלה איז ווען דו דארפסט עס זוכן. ווער איינער וואס נעמט נישט תכלת זאל נישט גיין אין א פלאץ וואו ס'ליגט תכלת פארנט פון אים.

חברותא ב: איך הער, איך ווייס שוין וואס דו ווילסט מאכן — אן איסור לויט די קנאים וואס זענען קעגן די תכלת, זאלן נישט טארן גיין אין די סטאר אויך נישט.

חברותא א: איך מיין, די מיינסטע זאגן אז מ'זאל עס קויפן. איך האב מורא מיט צו מאכן פון דעם אן איסור.

חברותא ב: ניין, איך ווייס נישט אויב ס'איז אמת. איך ווייס אז מסתמא אויב די מענטשן האבן עס געפארשט און געטראפן אז אזוי פלעגט מען עס מאכן.

דיסקוסיע: צי דער חלזון איז מעכב?

חברותא א: מ'דארף דאך בעצם אמת'דיג פארשטיין בכלל — פארוואס איז מעכב די חלזון? ס'איז עפעס א קוואליטי? לכאורה איז עס נאך אלץ אן ענין

חברותא ב: נאכדעם איז נאכדעם, ער רעדט דאך פון פארדעם.

חברותא א: אבער איך פארשטיי טאקע נישט. ס'זעט מיר אויס זייער א גרויסע חומרא וואס שטייט אין די גמרא — ס'שטייט "כלל תכלת", נו, ס'איז דאך א גאנצע טאפ תכלת. I don't know, אבער ס'זעט אויס אז ס'איז אן ענין. די גמרא איז מסביר אז ס'האט צו טון מיט די נושא פון לשמה, אבער וואס איז טאקע פשט אז די נפש לא יורה כולו — פארוואס וויל ער עס טועם זיין?

איך בין מיט דיר אז ס'איז א שווערע זאך צו פארשטיין, איך האב עס נאך קיינמאל נישט פארשטאנען. אויב איינער פון די עולם וועט אונז שיקן א פשוט'ע פשט און מסביר זיין וואס די פשט פון דעם, קען ער מיר עס זאגן ווייל איך פארשטיי עס נישט.

חברותא ב: ס'איז אינטערעסאנט, ווייל ביי די צובע בעלמא בעצה מרבנן, יענין איז דאך אויך כשר'ס טאטש. אויב ער זאגט, ער זעט ס'איז גוט — אה, ער זאגט, אוי, ס'איז א גוטע קאליר, און ער מאכט זיך צו פעינטן — איז דאך עס ווייטער כשר, די ערשטע ציצית אויכעט.

חברותא א: נאכאמאל?

חברותא ב: וועלכע ערשטע?

חברותא א: איך זאג, ער נעמט אראפ אביסל צו בודק זיין אם יפה — אויב ער טוט די בודק זיין אויף א ציצית, איז דאך די חוט אויכעט כשר.

חברותא ב: אפשר די בדיקה מיינט נישט פאר די ציצית? אפשר קען איך פארשטיין — ער נעמט א שטיקל שמאטע, ער טשעקט אויף די שטיקל שמאטע די קאליר, נישט אויף ציצית, ער וויל נאך בכלל נישט מאכן קיין ציצית, אבער...

חברותא א: איך ווייס נישט.

חברותא ב: יא, אבער סתם, וואס די...

וויאזוי מ'טאר יא בודק זיין

חברותא א: זאגט די גמרא, אויב אזוי, וויאזוי דארף מען יא טשעקן? **אלא כיצד יעשה? לוקח הצבע מן הירה בכלי קטן, ומניח בו מעט צמר שבודק בו** — ער נעמט אראפ אביסל צבע פון די גרויסע טאפ, ער לייגט עס אריין אין א קליינטשיגע טאפ, און דארט טשעקט ער. די גמרא זאגט אין א קליפת ביצה, אין א קליין טעפלע.

"ושורף את שבדק, שהרי נצבע לבדיקה" — והשאר, די איבריגע דארף מען טאקע פארברענען, שאר הנותר לבדיקה.

חברותא ב: פארברענען מיינט מען אויך נישט ניצן, פארברענען איז ביי זיי אויך — ס'זעט אויס א שטארקע. אז דאס זאל נישט זיין קיין טיפער.

חברותא א: **"ושופך הצבע שבכלי שבדק בו"** — שאר הטמא, טמא ווייל ס'איז שוין געניצט, און ס'איז דא רופט ער עס טמא, טמא געווען, בודק געווען, ונפסלה. **"וצובע התכלת בשאר הצבע שלא נפגם"** — עד שיהא טוב בעיניו.

ס'זעט אויס א גרויסע חומרא. ס'קען זיין אז דאס האט מיט די פרעסטיזש — די תכלת דארף זיין מיט א מורא'דיגע אזוי הכבוד. אה, שפיל דיך נישט ארום, דאס איז א הייליגע טאפ תכלת, מאך פאר די ציצית. מען נעמט נישט טשעק, נישט דאס טשעקן — מען נעמט טשעקן פון עקסטערע.

מען דארף פארשטיין די ריעליטי וויאזוי עס פלעגט זיין. מסתמא די תירוץ אויף די סארט קשיא איז אז אויב מען וואלט געפארן צו די צבע קאמפאני — אפשר היינט מאכט מען עס אנדערש, איך ווייס נישט וויאזוי מען טוט היינט — אבער אויב מען וואלט געפארן אויך צו די אמאליגע, וואלט מען מסתמא פארשטאנען פארוואס דאס רונד איז עפעס, אדער עס מאכט עפעס נישט גוט.

הלכה ה: קניית תכלת מן המומחה

חברותא א: זאגט ער, וויבאלד עס איז אזוי וויכטיג אז תכלת זאל זיין לשמה און די אלע כללים, קען מען נישט סתם קויפן תכלת. יא, **"התכלת אינה**

נלקחת אלא מן המומחה".

חברותא ב: פארוואס? איך האב שוין שם שמים גענוצט ביי לשמה.

חברותא א: א מומחה מיינט נישט נאר אז ער איז א גרויסער פאכמאן אין וואס ער טוט. ער איז א איד וואס מען ווייסט אז ער איז אן ערליכער איד, און ער האט נישט קיין טעות אין די שיטה אז לשמה מיינט אייביג נאר כוונה, נישט לשמה.

חברותא ב: ניין, ניין, אדרבה — א מומחה מיינט אז ער מאכט זייער גוטע ארבעט. א מומחה איז אזוי ווי "כמה מומחה" — עס איז נבדק, מען ווייסט שוין, דער הכשר האט אן הכשר.

חברותא א: נו, בקיצור, ער איז דער יודע אזוי צו מאכן תכלת.

פסול מחמת צבעונים שאינם ראויים

חברותא א: **"ואף על פי שנלקחה מן המומחה, אם נבדקה ונודע שנצבעה באחד משאר צבעונים המשחירים שאינן עומדין"** — אז ס'איז טאקע פון א מומחה, אבער מען ווייסט אז ס'איז גענומען פון אנדערע צבעונים, ווייל ער האט געשפארט זיין געלט, וואס האלט זיך נישט אזוי אייביג — פסולה.

חברותא ב: פסולה. ווייל די תירוץ איז נישט מומחה.

חברותא א: הגם דער מומחה ווייסט לכאורה וויאזוי צו מאכן ווי גוט מען קען, נאך אלץ מוז זיין פון די ריכטיגע צבעונים.

הלכה ו: בדיקת התכלת

חברותא א: יעצט גייט ער זאגן וויאזוי ווייסט מען טאקע, וויאזוי קען מען טשעקן אויף א צבע אויב ס'איז שטארק?

זאגט ער: **"כיצד בודקין אותה עד שיודע אם נצבעה כהלכתה אם לאו"** — אויב ס'איז טאקע א שטארקע צבע.

ערשטער טעסט

זאגט ער: **"לוקחין התבן וריר של שבלול"** — מ'נעמט שפייעכץ פון א בעל חי וואס הייסט א שבלול — **"ומי רגלים שנתחמצו ארבעים יום"** — וואס האט פערמענטעד פערציג טעג — **"ושורין התכלת בכולן מעת לעת"**.

"אם עמדה בעיניה ולא כהת" — אז אויב ס'איז געליגן אין דעם פאר א מעת לעת און ס'איז נישט אראפגעקומען פון די שטארקע קאליר פון די בלוי, די תכלת — **"כשרה"**, ווייל ס'איז א סימן אז ס'איז שטארק.

צווייטער טעסט

אויב איז עס יא געווארן טינקל, דארף מען מאכן נאך א סטעפ פון די טשעק. ס'איז דא נאך א וועג פון טשעקן:

"ואם כהת — לוקחין בצק של שעורים שמעפשיין אותו למורייס" — א טייג פון שעורים וואס מ'לאזט ווערן פארשימלט אז ס'ווערט פון דעם א מאכל וואס הייסט מורייס — **"ונותנין את זו התכלת שנשתנת בתוכו"** — מ'נוצט עס ווי א תכלת שנשתנה צורתו באופן הבדיקה בתנור — מ'באקט עס, מ'מאכט עפעס א שליסל חלה מיט די תכלת.

"ואופה הבצק בתנור, ומוציאין התכלת מן הפת ורואין אותה" — **"אם כהת ממה שהיתה — פסולה, ואם הוסיף עינה והושררה יתר ממה שהיתה קודם האפייה — כשרה."**

סא דאס איז א two-step — כדי ס'זאל ווערן פסול דארף עס פעלן ביידע פון די טעסטס.

חברותא ב: מ'דארף טאקע פרעגן צו איינער פון די חכמי הדור האבן געמאכט די טעסט אויף די היינטיגע תכלת.

חברותא א: איך ווייס אז ס'איז דא מיט דעם קאמפליקאציעס — קיינער ווייסט נישט פונקטליך וויאזוי דאס צו מאכן, מ'דארף טרעפן די מורגליים, איך ווייס נישט וואס, בקיצור.

ער האט טייערע סחורה וועט ער עס נעמען, אבער אז ער האט שוין א געמאכטע טלית — וואס גייט דער גוי טון מיט א טלית?

הברותא: אבער די שטריקעלעך ווערן פארקויפט אין די סטאר, די תכלת אליינס, פאר די... נישט מיט א טלית.

אפילו א שטריק פון ציצית — אפשר ווייסט ער אויך נישט וואס א ציצית איז, פארוואס גייט ער עס נוצן? היינט דארף מען בכלל פארשטיין אין די היינטיגע צייטן — איך וויל נאר וויסן צו די גוים פארשטייען די ציצית, צו זיי וויסן בכלל וואס דאס איז.

הברותא: אקעי. יא.

דין המוצא תכלת — פתקים ושזורים

המוצא תכלת בשוק — איינער טרעפט תכלת אין די גאס, דארף מען וויסן... **אפילו אם היו פתקים** — אפילו ער טרעפט... אה, ס'איז יא געשליפן ענליך אזוי ווי מ'מאכט ציצית — איז **פסולה. אבל אם שזורים** — אויב ס'איז אבער שוין געפלאכטן, דאס הייסט, אין שזורים זעט מען אז מ'האט זיך באנוצט דערצו, ס'איז מער ווי סתם א מבוק פאר צעטיל — איז **כשרה.**

דיון: שואל ביי ציצית

איז דא איז א גרויסע נדון. דער רב אין די פריערדיגע פרק ברענגט אריין — ס'איז דאך דא אן ענין, דער רמב"ם האט געזאגט אז מ'דארף נישט שואל זיין ביי ציצית, מ'איז נישט שואל זיין. טענה'ט דער ראב"ד — זעט זיך דא אז מ'איז יא שואל, ווייל דו זעסט אז מ'איז שואל סתם א מבוק אז דאס איז ציצית.

איז משמע אז אזוי שטייט דאך נישט אין ערוך — אז נישט אז מ'איז נישט שואל זיין, נאר מ'דארף, פארדעם מאכט מען עס טאקע די ציצית שזורים.

הידוש: אה, ס'איז דעמאלטס די היינטיגע תכלת וואס קומט שוין שזורים — מ'דארף מען נישט לייגן א חותם, ווייל ס'איז שוין שזורים.

הלוקה טלית מצויצת מן השוק

טוב. **לוקה טלית מצויצת מן השוק** — אויב איינער קויפט א טלית שוין מיט די ציצית, איז אויב קויפט ער עס **מישראל** — **הרי היא בחזקתה**, האט עס א חזקה. אויב דער איד האט א חזקת כשרות, האט עס אויך א חזקת כשרות.

אויב קויפט ער עס **מן הגוי**, איז אזוי: **מן התגר** — אויב קויפט ער עס פון א סוחר — **כשרה**. פארוואס? ווייל מ'ווייסט אז ער קויפט פון אידן און ער פארקויפט ווייטער פאר אידן, איז עס כשרה. דאס הייסט דאך א תגר, יא. און ממילא קען מען טראסטן אפילו א גוי. זעט אויס ווייל ער איז א ביזנעסמאן, און זיין ביזנעס איז צו... אזוי זעט אויס.

אבער הדיוט — אויב אבער א גוי א הדיוט, סתם א גוי — איז **פסולה.**

דיון: פארוואס איז א גוי'אישער סוחר כשר?

הברותא: אונז האבן מיר נישט די מתנה הדיוטות גוים, ביי גוים ביזנעסלייט, אה... ס'איז א צווייטע זאך, א ביזנעסמאן איז א ביזנעסמאן.

ניין, די ווערטער פון א ביזנעסמאן איז צו קויפן פון א צווייטן. דער גוי אליינס קען עס נישט מאכן אליין.

הברותא: רייט, רייט, דער גוי קען עס נישט מאכן אליין, ווייל ס'דארף זיין טווייה לשמה אדער עפעס.

רייט, ס'דארף זיין א טווייה לשמה אפילו — אפילו ציצית אן תכלת דארף עס האבן לשמה.

צבע חוטי לבן

הברותא ב: אמת, ס'איז דא א געוויסע כעמיקאל וואס ליגט אין דעם, נישט דווקא די מורגליים, אבער בקיצור — מ'דארף אויך וויסן וויאזוי ס'ארבעט די טעסט, וואס איז די פוינט.

הברותא א: אקעי. לאמיר גיין ווייטער. זיי גוט. לאמיר גיין ווייטער.

הלכה ז: חזקת כשרות ביי א חנות

הברותא ב: חוץ די שמוכרים תכלת, אם הם מוחזקים בכשרות?

הברותא א: איך ווייס שוין, מ'דארף עכט מאכן די טעסט.

הברותא ב: ווען למשל א מומחה זאגט, "איך מאך עס שוין פאר פופציג יאר, און מיינע אלע קאסטומערס די גאנצע פופציג יאר איז עס נישט אפגעוועלקט געווארן."

הברותא א: קענסטו פרעגן, "וויאזוי האבן די ערשטע פופציג און מער געקויפט?" אבער ס'איז דאך ווייטער — די זאך איז דאך ווייטער א סימן.

הברותא ב: אמת, אמת. אויב מ'ווייסט אז דאס איז א גוטע מין, און דאס איז א מובהר כימיה, און דאס ארבעט גוט.

הברותא א: ס'טוט זיך אזא זאך — ס'איז דא א חצר וואס מ'פארקויפט דארט תכלת, "והיו מוחזקין בכשרות" — און זיי זענען מוחזקים בכשרות, יודען ווייסן אז זיי זענען כשר — קען מען דארט...

הברותא ב: חצר מיינט אזוי ווי א סטאר בעיסיקלי, מ'שטייט אין חצר...

הברותא א: יא, "לוקחין ממנה סתם ואינו צריך בדיקה" — קען מען קויפן דארטן. אויב איינער דארף בדיקה, ער דארף נישט טשעקן, ער קען קויפן דארטן סתם. ס'איז א ספק שבועות איז דא, אבער ניין — ער מעג קויפן דארטן ציצית סתם.

איך רעד אויך דא דורך די הלכה פון די זעלבע חוץ — אויב איינער דארף בדיקה, מ'דארף נישט בודק זיין יעדע פאר ציצית עקסטער, ס'איז שוין דא א חזקה.

המפקיד תכלת אצל הגוי

זאגט די רמ"א: **המפקיד תכלת אצל הגוי** — איינער האלט ביי א גוי א געפארבעט... ער מיינט נישט סתם א גאנצע ציצית מיט א פתיל תכלת, ער מיינט דא א פפקל סחורה געפארבט בלוי. איז דא א חשש שמא יחליפנה, ווייל דאס איז א גוטע קוואליטי תכלת, דער גוי גייט עס כאפן און דיר געבן טשיפ קוואליטי אנשטאט.

ווען דאס איז די ווארט, לכאורה קלייב איך אז א גאנצע טלית גייט ער דיר נישט... ער גייט קויפן א טלית, ווי יא.

ומותר בקיילא, ואם יש לו חותם או שני חותמות — דאס איז די זעלבע דין ווי אנדערע זאכן וואס מ'לאזט איבער ביי א גוי, ווי בשר. אויב איז עס א קיילא און ס'האט צוויי חותמות, איז **חותם בתוך חותם כשרה, אבער בחותם אחד פסולה.**

איך ווייס נישט פונקטליך וואס ער מיינט. איך האב אזוי געשריבן, איך האב געטראכט אז ער רעדט חותם באחד, מיינט אפילו די זעלבע חותם, אדער ס'איז אויף איינס צוויי זייטן, נישט איינס אויף די צווייטע.

איך האב געזען אז מ'דארף קוקן — די היינטיגע מענטשן וואס קויפן תכלת זאלן לייגן עפעס חותמות מיט זאכן, כדי מ'זאל וויסן אז מ'האט עס נישט חס ושלום...

הברותא: יא, אבער מ'דארף לייגן דעם זיגל, אז נישט קען קומען א גוי און לייגן עפעס אנדערש, אדער איך ווייס ווער, איינער וואס איז נישט נאמן.

המוצא תכלת בשוק

ווייטער, **המוצא תכלת...**

ניין, וועגן דעם זאג איך — די חשש פון די גוי איז מסתמא נאר ווען ס'איז טאקע דא אן ערנסטע חשש אז ער גייט נעמען די תכלת פאר זיך. ממילא, אז

קשה עונש מי שאינו מניח לבן

און יעצט פירט די רמ"א — ס'איז דא א שטיקל...

אזוי זאגט די רמ"א: **קשה עונש מי שאינו מניח לבן יותר מעונש מי שלא הניח תכלת.** דער וואס לייגט נישט קיין פשוט'ע ציצית, לבן ציצית, באקומט א גרעסערע עונש ווי דער וואס האט נישט געלייגט די תכלת.

פארוואס? **שהלבן מצוי לכל** — עס איז אסאך גרינגער די פשוט'ע ציצית, די לבן ציצית. **ותכלת אינו מצוי לכל** — תכלת האבן מיר געשמועסט דארף זיין געמאכט א ספעציפישע וועג, און ס'איז נישט מצוי. **לפי שאינו מצוי בכל מקום ולא בכל זמן, מפני הצבע שאמרנו** — און מיר האבן געשמועסט אז די תכלת דארף זיין א ספעציפישע צבע, און נישט אייביג און נישט איבעראל איז עס מצוי.

ממילא, ווען איינער לייגט נישט, פארשטייט מען אים אז אדער ווייל ס'איז אים אנגעקומען שווער, אדער ער איז נישט צוגעוואוינט צו דעם ווייל ס'איז נישט מצוי. אדער ווייל ס'איז טייער — לאמיר זאגן מ'קען אימפארטן תכלת פון איטאליע, ס'קאסט טויזנט דאלאר, מ'דארף שיקן איינעם מיט א שמירה. ס'איז טייער, אדער מ'דארף שווער ארבעטן דערויף — ממילא די תורה איז נישט מדקדק דערויף.

אבער עפעס וואס מ'קען גרינג טון...

חידוש: שכר ועונש לפי שוועריגקייט

דא זעט מען אן אינטערעסאנטע זאך, אזויווי די גמרא אין מנחות — ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך. דו וואלסט געמיינט אז א גרינגערע זאך איז א גרינגערע זאך, א מצוה קלה. דו זעסט אז וויבאלד ס'איז קלה, האט מען מער טענות אויף דיר, ווייל ס'איז אזא קלייניגקייט — קויפן לבן, ס'קאסט פינף צענט. אבער תכלת פארשטיי איך — ס'קאסט פופציג דאלאר, מ'דארף עס זוכן, מ'דארף מאכן זיכער אז ס'איז כשר, און אויב דו טוסט עס נישט...

אבער הגם מצד השני איז די תכלת מער חשוב — טאקע וועגן דעם, די גמרא רופט עס "חותם של עבד" — אבער וויבאלד ס'איז מער א חשוב'ע זאך, די תכלת איז אפשר די עיקר מצוה, א חלק פון די עיקר מצוה, ס'איז נישט קיין קלייניגקייט.

הברותא: אבער פשט איז... יא, אבער די גמרא זאגט אזוי פארקערט.

דו וואלסט געמיינט אז די שכר גייט לפי החשיבות — ניין, ס'גייט אויך לפי די שוועריגקייט, לפי די מצב, א גרויסע סיטואציע.

דיון: פארוואס ברענגט דער רמב"ם אלע הלכות תכלת?

הברותא: און וואס זאגט ער די שטיקל? ער האט דאס אליין מחדש געווען, ער האט אויסגעטראכט די רמב"ם'ס שטיקל, ער האט געוואלט אז דו זאלסט טראכטן אז דו ביסט דער איינציגסטער וואס לייגט רמב"ם, און מ'רעדט אז תכלת איז נישט מצוי. וויאזוי שטייט אז דער רמב"ם ברענגט אלע הלכות פון תכלת?

זאגט דער רמב"ם אז דו זאלסט וויסן אז אפילו אין אלע דורות איז דא תכלת. אבער דער רמב"ם וואלט דאך געשריבן א תשובה אויף אייביג — ממילא קען ער נישט שרייבן אז "עכשיו אין תכלת". מסתמא האט ביים רמב"ם נישט געווען קיין תכלת, אבער ער קען נישט אזוי שרייבן.

אבער ער שרייבט אין די מדרש צו וויסן אז **"אינו מצוי בכל מקום ולא בכל זמן"**.

ווייטער. זאגט דער רמב"ם ווייטער — וואס איז די צבע פון די חוטים וואס זענען נישט תכלת, די חוטי לבן?

זאגט דער רמב"ם: **טלית שכולה אדומה או ירוקה או משאר הצבעונין** — אויב איינער האט א קאלירטע טלית — איז **עושה חוטי לבן שלה כעין צבעה**, קען מען מאכן די חוטי לבן די זעלבע קאליר ווי די טלית פאר שיינקייט.

הברותא: מ'דארף מאכן?

ניין, מ'קען. "עושה" — ער מאכט. קען מען, מ'זאל מאכן.

הברותא: ניין, איך מיין ער וויל ארויסברענגען די חשיבות פון די חוטי תכלת.

איך ווייס נישט צו מ'דארף, אבער אויב מ'דארפט מען. ס'איז שוין, אזויווי זיי האבן געלערנט — הכי נמי, מ'קען אויך. ס'איז א חלק פון די יופי פון די זאך, אזוי סייענטיס. זיי האבן געלערנט אז אפילו די לבן מאכט, זיי הייבן אן מיט לבן וועגן דעם. און די רמב"ם זאגט אז מ'דארף.

איך זע אז דער שכן האט געדינגען זיך וועגן דעם. אונז פירן זיך — איך מיין, אונז האבן געווענליך לכל הפחות ווייסע ציצית און טלית. אבער אויב איינער האט א קאלירטע, איז לכאורה לויט די רמב"ם דארף מען יא.

הברותא: אויב אזוי, זאל מען מאכן. דארף מען מאכן קאלירטע.

און די רמ"א זאגט אז די מנהג איז אז מ'מאכט אלעמאל לבנים. און וועגן דעם טאקע גייט מען געווענליך א ווייסע טלית, כדי ס'זאל נישט זיין קיין שאלה, ווייל אפשר לויט די רמב"ם און לויט אנדערע האט מען געדארפט קאלירן די חוטים לויט די צבע הבגד. מיינן איך אז די מנהג איז אז מ'גייט מיט ווייס, און מ'האט נישט די פראבלעם.

אויב איינער האט די רעינבאו טלית וואס אנדערע האבן — דארף מען וויסן צו ער דארף מאכן רעינבאו חוטים אויך, איך ווייס נישט.

חוטי לבן ביי א טלית של תכלת

אויב איז געווען כולה תכלת — די תכלת איז געווען כולה תכלת פון קורח — אזוי איז **שלא משאר צבעונין**, מאכן מיר די לבן, מאכן מיר טאקע פון אן אנדערע קאליר, אז ס'זאל זיין קלאר, מ'זאל זען די... מ'זאל נישט זיין תכלת.

מ'דארף מאכן זיכער אז די לבן זאל נישט זיין תכלת, ווייל אנדערש קען איך נישט וויסן די חילוק פון די לבן מיט די תכלת. עפעס איז דא א ווארט אז די חוטים זאלן זיין פון נישט פון דארק קאלערס — נישט נאר פון תכלת זאל מען נישט מאכן, נאר ס'זאל נישט אויסקוקן ווי תכלת. ס'זאל זיין מער לייט קאלערס.

וכורך על הכל חוט אחד תכלת — און אויף דעם לייגט מען א חוט אחד תכלת, דהיינו שיהיה צבוע בשעת ציצה שאינו צבוע. נישט אזויווי קורח וואס האט געדרייט.

הברותא: אזוי, אבער דעמאלטס דארף מען נישט לייגן קיין תכלת, יא? די הלכה איז די הלכה איז די פיגור קורח? דאס איז טאקע די ריזון?

יא.

הברותא: פארוואס איז דאס אזא הלכה?

אהה, אוקעי.
